

De overheid beschikt over een berg informatie. **Die data moeten 'open', vindt het kabinet**, beschikbaar voor iedereen. In Enschede blijkt de praktijk lastig. Gemeentelijke informatie wordt in hapklare brokken aangeboden. 'Nu hopen dat er wat moois van komt.'

FREEK BLANKENA

Ontdekkingsreis met open data

De gemeenteraad van Enschede nam afgelopen voorjaar vrijwel unaniem een motie aan die de gemeente opriep zich te ontplooiën als 'Open Data Stad'. Enschede beschikt over veel gegevens die nu onbenut blijven, maar waar actieve burgers, adviseurs, IT'ers en bedrijven wel het een en ander mee kunnen, is de overtuiging van de gemeenteraad. Het gebruik van open data kan de zelfredzaamheid en betrokkenheid van burgers en de economische en duurzame activiteiten in de gemeente stimuleren.

Op dit moment zijn er nog niet veel Enschedese gegevens uit de krochten van de gemeentelijke organisatie losgeweekt. De bestemmingsplannen en de 'producten en diensten catalogus' zijn wel op data.overheid.nl geplaatst, maar dat zijn gegevens die ook gewoon van de gemeentelijke website zijn te halen. Het aangekondigde eigen 'open data platform' met meer datasets is nog in ontwikkeling.

Hans Koenders, beleidsadviseur informatisering van Enschede, weet inmiddels dat het inzetten van open data een niet strak aan te sturen ontdekkingsstocht is. 'Het moet groeien; het werkt niet als er een stuk vol procedures wordt geschreven.'

Van het belang van open data hoeft je Koenders niet te overtuigen. Er zijn genoeg gegevens die volgens hem nu voor het eerst in hapklare brokken

voor de burger kunnen worden klaar-gezet. Neem de locaties van speelplaatsen, scholen en gymnastieksalen. 'Als je die gegevens ontsluit, kun je er vergif op innemen dat mensen er iets mee gaan doen. Bijvoorbeeld de locaties presenteren in combinatie met toegankelijkheid voor gehandicapten of de nabijheid van openbaar vervoer. Het is aan ons om die gegevens aan te bieden en daar ruchtbaarheid aan te geven', zegt Koenders. 'En dan vervolgens hopen dat er wat moois van komt.'

Raadsadviseur Jeroen Heuvel mist ook nog praktijkvoorbeelden van open data, maar hij kan wel iets bedenken dat verder gaat dan het tonen van speelplaatsen op een plattegrond. 'Neem de programmabegroting van

VOORLOPERS

Momenteel experimenteren op lokaal niveau vooral Amsterdam, Rotterdam, Nijmegen, Eindhoven en Enschede met open data. Met wedstrijden (Apps for Amsterdam, Apps voor Eindhoven Challenge), contacten met hobby-ontwikkelaars en studenten van hogescholen (Hogeschool Rotterdam en Saxxion Enschede) en gemeentelijke 'open data-moties', krijgt het verschijnsel veel aandacht. Het overleg over de te kiezen strategie en het elkaar op de hoogte houden van ontwikkelingen is vooral informeel van aard, al wordt open data wel expliciet genoemd in de dit voorjaar door de G4, de G32 en Stedenlink opgestelde *Digitale Steden Agenda 2011-2015*.

Enschede. Dat is nu een grote cijferbrij die mensen maar met moeite begrijpen. Ook raadsleden worstelen daar mee. Het blijkt lastig om zo'n begroting publieksvriendelijk te schrijven. Dan is het gebruik van open data een mogelijke oplossing. Zo kun je een stukje van de financiële controle bij burgers leggen. Ook andere toetsingen en controle op de uitvoering van werkzaamheden kunnen systematischer door partijen in de samenleving worden gedaan. Mogelijk zijn dat activiteiten die de overheid op termijn niet meer zelf hoeft te doen. Dat kan een besparing opleveren.'

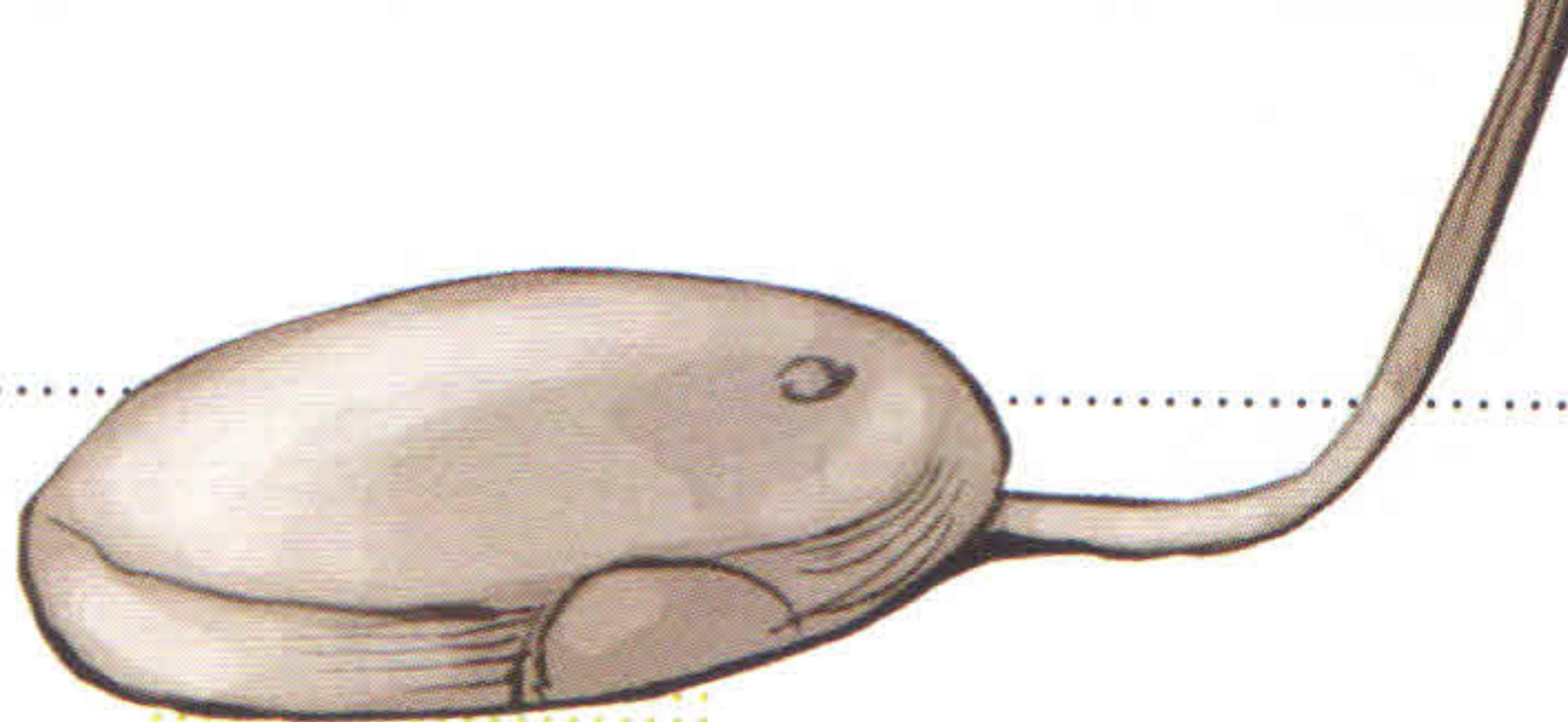
Inspanning

Alle data van de gemeente snel even voor de buitenwereld ontsluiten - zo simpel is het niet. Sommige afdelingen zijn niet gewend hun data te delen. Soms zijn gegevens ook in technisch opzicht niet makkelijk uit hun eigen systeem te halen, al valt dat in Enschede volgens Koenders wel mee: het gegevensbeheer is organisatorisch voldoende op orde. Soms zijn er privacy-beperkingen.

Datasets beschikbaar maken kost dus inspanning. En dan moeten de gegevens ook nog actueel en betrouwbaar zijn. 'De kost gaat voor de baat uit', aldus Koenders, 'dus begin je met de meest zinvolle zaken.'

Vooralsnog gaat Enschede zich

richten op de referentielijst van datasets die op data.overheid.nl wordt geadviseerd. Daarop staan bijvoorbeeld de gemeentelijke kalender voor het ophalen van huishoudelijk afval, de sport- en groenvoorzieningen, monumenten, plekken waar

glasbakken gesitueerd zijn, et cetera. Hoewel de motie uit maart stelt dat er voor data van de gemeente Enschede voortaan geldt 'open, tenzij', is zo'n verandering niet zonder slag of stoot te realiseren. Dat constateert Ton Zijlstra, als extern adviseur te hulp

geroepen door Enschede. Zijlstra, die ook de Europese Commissie adviseert over deze materie, ziet dat open data op twee manieren verandering te weeg brengen binnen de werkwijze van de overheid. 'Er is ten eerste een cultuuromslag gemoeid met het beschikbaar stellen van gegevens. Ambtelijke organisaties zijn het niet gewend data openbaar te maken.'

De tweede verandering is fundamenteel van aard. 'Overheidsorganisaties kunnen data nu ook inzetten om bepaalde doelen te bereiken, zoals het bevorderen van burgerparticipatie of het betrekken van de burger bij bezuinigingsvraagstukken.'

Raadsadviseur Jeroen Heuvel geeft het groenonderhoud als voorbeeld. 'We hebben daar een heleboel gegevens van. Je kunt via een applicatie mensen voorleggen dat het over een week tijd is om een bepaald deel van het gemeentelijk groen te onderhouden en dat de gemeente daarbij hulp zoekt. Vervolgens zorg je dat er tuingereedschap beschikbaar is en achteraf controleer je of de werkzaamheden goed zijn uitgevoerd.'

Ontdekkingsreis

Dit soort toepassingen valt in goede aarde bij wethouder Marijke van Hees (PvdA, economie, cultuur en innovatie). 'Het gaat om nieuwe diensten. Je moet kijken of je met behulp van open data maatschappelijke opgaven op een nieuwe manier kunt vormgeven.'

Ze bevestigt de woorden van beleidsadviseur Koenders: open data vormen een ontdekkingsreis. Van Hees: 'Het is voor ons allemaal nog heel erg zoeken, maar het uitgangspunt van het gemeentebestuur is dat we niet alles vanuit de overheid gaan zitten bedenken. Ik zie dat steeds meer mensen gegrepen worden door open data.'

Niet alleen de burger heeft baat bij open data, signaleert Peter Breukers, adviseur informatiemanagement bij de gemeente. 'De gegevens kunnen ook een bron zijn voor partners van de gemeente Enschede. De provincie Overijssel bijvoorbeeld, of woningcorporaties. Die moeten nu nog telefonisch om informatie vragen. Die informatie kan via open data worden ontsloten. En ook voor de interne organisatie van de gemeente is het handig. Hoe vaak komt het niet voor dat de ene afdeling op informatie van de andere afdeling zit te wachten? Dat hoeft straks niet meer.' <

Buienradar hét voorbeeld

De website buienradar.nl trekt wekelijks miljoenen bezoekers. Die bezoekers realiseren zich waarschijnlijk niet dat dit het meest succesvolle voorbeeld van open data is.

De gegevens voor buienradar.nl komen immers van overheidsinstelling KNMI. Een dochterbedrijf van RTL presenteert en exploiteert de data.

Een precieze definitie voor open data is lastig te geven. In ieder geval moeten dergelijke gegevens vrij beschikbaar zijn omdat ze van de (semi-)overheid zijn en 'dus' van iedereen.

Copyright of andere beperkingen zijn op open data niet van toepassing, wel de uitgangspunten van 'creative commons'. Gegevens mogen door eenieder worden gebruikt, maar niemand verkrijgt ooit het eigendom. Het begrip staat of valt ook met de computer en het internet. De gegevens zijn immers pas makkelijk te gebruiken als ze in een generiek formaat en met gangbare computerprogrammatuur overal elders zijn te 'lezen'.

Er zijn veel soorten gegevens waar burgers en bedrijven wellicht meer mee kunnen dan nu gebeurt. Verschillende lokale en nationale initiatieven laten zien wat er mogelijk is.

Op www.onderwijsconsument.nl is bijvoorbeeld een scholenzoeker te vinden waarmee ouders op basis van allerlei uitgangspunten (soort onderwijs, afstand) een school kunnen uitzoeken voor hun kind. Er zijn sites waar de actuele locaties van treinen en vliegtuigen (voor het kunnen reclameren over geluidsoverlast) zijn te zien. OpenKVK.nl laat iedereen in het openbare Handelsregister zoeken zonder de beperkingen die de Kamer van Koophandel op zijn eigen sites hanteert. Nuttige informatiebronnen zijn bijvoorbeeld de grote hoeveelheid demografische gegevens waarover het Centraal Bureau voor de Statistiek be-

schikt, meldingen over de open ruimte, vergunningen, kadastrale gegevens, OV-data, verkeersinformatie, de grote hoeveelheid geografische informatie waarover overheden beschikken, of simpelweg de ophaaldata van restafval. De gegevens kunnen hun weg vinden naar webtoepassingen die bijvoorbeeld verkeersstromen of de concentraties van fijnstof op een (Google-)kaart presenteren, maar ook naar apps voor iPhone- of Android-toestellen met locatiebepaling: waar is de dichtstbijzijnde gehandicaptenparkeerplaats?

De Nederlandse rijksoverheid ziet zelf inmiddels ook het belang van open data. Er is een 'open data portal' gelanceerd (data.overheid.nl), waar gegevensverzamelingen zijn te vinden met bijvoorbeeld adressen van onderwijsinstellingen, verleende vergunningen en vastgestelde energielabels van gebouwen. Een aantal gemeenten heeft er data gestald, maar niet alles lijkt even bruikbaar voor anderen, zoals de weblog van burgemeester Thom de Graaf van Nijmegen.

Het is allemaal nog maar een begin. Met de wedstrijd 'Apps voor Nederland' zwengelt de rijksoverheid de aandacht voor open data verder aan. Minister Verhagen (Innovatie, CDA) noemde in mei open data al een belangrijke innovatiemotor in zijn *Digitale Agenda.nl*. Eurocommissaris Neelie Kroes hamert op de economische kansen die open data bieden.

Dat een succesnummer als Buienradar tot dusver niet is geëvenaard, dempt het optimisme vooralsnog niet. Naast zakelijke motieven zijn er ook andere beweegredenen, zoals een betere datatoegankelijkheid voor andere ambtenaren en overheden en een verdieping van democratie en burgerparticipatie. Doorgaans gaat het om informatie die volgens de Wet openbaarheid van bestuur al publiek is, maar slecht toegankelijk.